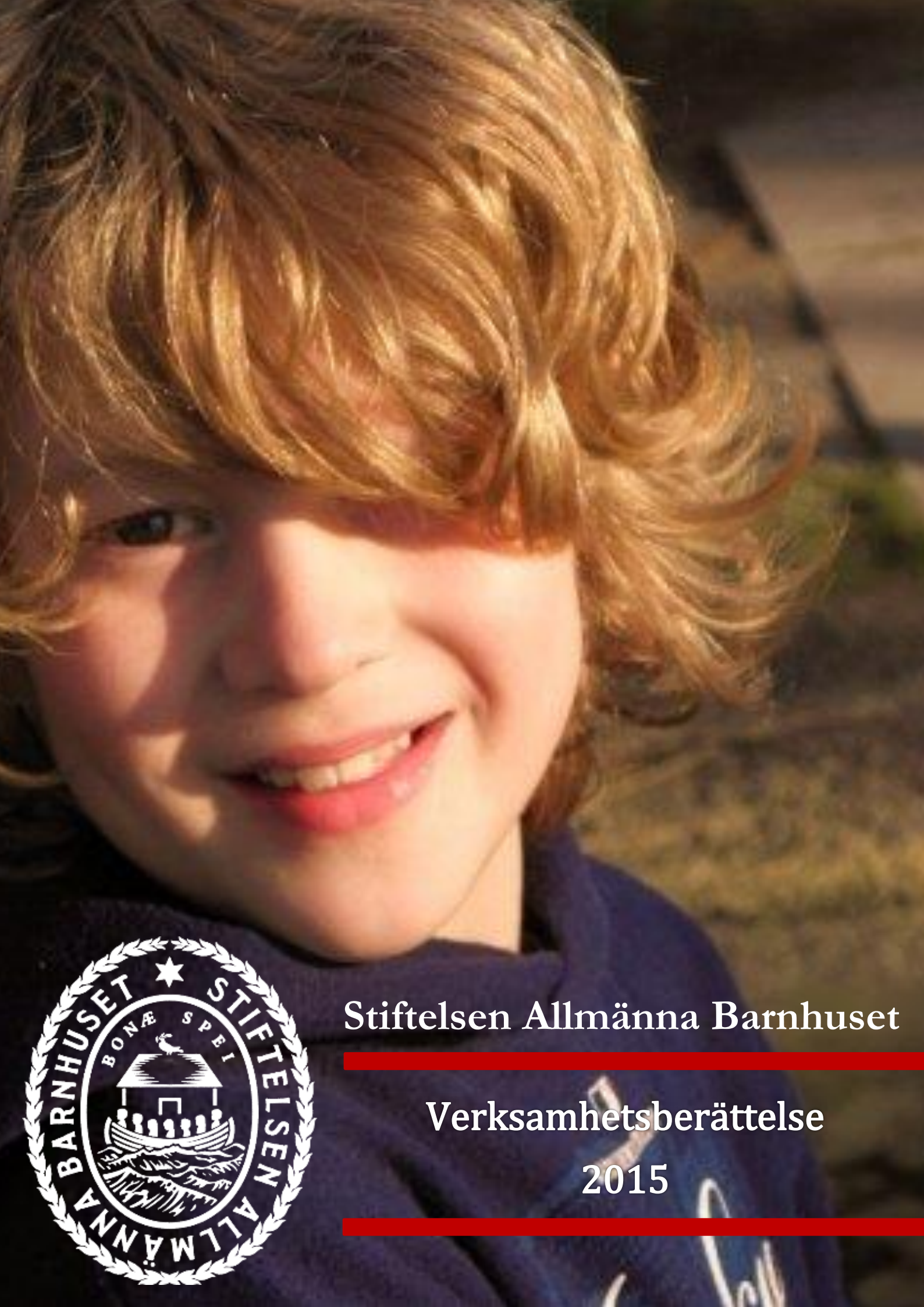

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Verksamhetsberättelse

2015

Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Kungsgatan 50, 3tr
111 35 Stockholm

Org.nr: 802000-1072

Tel: +46 8 679 60 78
Fax: +46 8 611 38 41
info@allmannabarnhuset.se

www.allmannabarnhuset.se

Introduktion

Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Barnhuset, arbetar för att stärka barn i socialt utsatta situationer. Vår vision är att barn som lever i utsatta livssituationer ska ges samma möjligheter till goda uppväxtvillkor som andra barn.

Vår verksamhet vänder sig till praktiker, forskare och beslutsfattare. Vi utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter och arbetar med:

- Att utveckla och sprida kunskap från forskning och praktik
- Att öka kompetensen hos de professionella som möter barn
- Att påverka beslutsfattare och politiker

Det gör vi genom att stödja forskning, driva metodutvecklingsprojekt, ordna konferenser och publicera böcker och rapporter.

Barnhuset grundades 1633 och var då ett hem för ensamstående mödrar och föräldralösa barn. Det första barnhuset låg på Barnhusgatan i Stockholm, vid nuvarande Norra Latin och Norra Bantorget. Under 1800-talet och 1900-talets första hälft tog Barnhuset emot barn och placerade dem i fosterhem. Fosterbarnsverksamheten avslutades under 1960-talet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset leds av en styrelse med en ordförande samt sex ledamöter som alla utses av regeringen.

Personalen vid Stiftelsen Allmänna Barnhuset består av en generalsekreterare och ca 15 medarbetare.

Innehåll

Verksamhetsberättelse	4
1. Inledning.....	4
2. Barn som upplever våld och eller själva utsätts för våld och eller sexuella övergrepp	8
3. Barn som upplever separation och eller vårdnadstvist	15
4. Barn i samhällsvård och deras rätt till en god utbildning, utveckling och hälsa	19
5. Barn i migration.....	26
6. Barn till en förälder som har missbruksproblem, psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning, en allvarlig somatisk sjukdom eller skada.....	28
7. Forskning.....	31
8. Kunskapsspridning i digitala kanaler.....	35
9. Kunskapsspridning genom konferenser & mötesplatser	36
10. Samverkan och samarbeten med andra aktörer.....	39
12. Remissyttranden	41

Verksamhetsberättelse

1. Inledning

I Stiftelsen Allmänna Barnhusets, Barnhuset, reglemente beskrivs stiftelsens ändamål att verka för god vård och uppfostran av barn som är i behov av särskild omsorg och en i övrigt förbättrad social barnavård. Barnhuset har till uppgift att bedriva, stödja eller på annat sätt främja upplysning och forskning samt pröva nya åtgärder inom området.

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, är en betydelsefull utgångspunkt i Barnhusets verksamhet.

Barn har rätt att växa upp med bästa möjliga hälsa under trygga och goda förhållanden och att skyddas mot alla former av utnyttjande och övergrepp. Barn som upplever våld, själva utsätts för våld och eller sexuella övergrepp riskerar att utveckla psykisk ohälsa som påverkar deras utveckling. Barn till en förälder med svår psykisk sjukdom eller somatisk sjukdom, missbruk och funktionsnedsättning är en annan identifierad riskgrupp.

Barn som blir omhändertagna av samhället på grund av omsorgsvikt eller av eget beteende har många gånger växt upp med erfarenheter av våld och övergrepp. När samhället griper in och omhändertar och placerar ett barn ska det ske utifrån barnets bästa och barnet ska ges bästa möjliga förutsättningar.

Varje barn är expert på sitt liv och en viktig del i varje människas utveckling är att få uttrycka sina upplevelser och erfarenheter och att bli tagen på allvar. Att ge barn inflytande och delaktighet handlar om att våga se, våga fråga, våga lyssna och agera i alla frågor som berör barn.

Mot bakgrund av ovanstående har styrelsen för Stiftelsen Allmänna Barnhuset beslutat att under åren 2015 till 2017 särskilt prioritera metodutveckling, stödja forskning och bedriva egen forskning, kunskapsinhämtning och informationsspridning inom följande områden;

- Barn i samhällsvård med fokus på deras utveckling, hälsa, skolgång och rätten till information.
- Barn som upplever våld och eller själva utsätts för våld och eller sexuella övergrepp.
- Barn till förälder som har psykisk eller somatisk sjukdom, missbruk eller funktionsnedsättning.
- Barn som upplever separation och eller vårdnadstvist.
- Barn i migration.

Barnhuset kommer att under åren 2015-2017 ta initiativ och vara en nationell aktör som ger stöd till möte för dialog mellan forskning och praktik i syfte att stärka barn och unga i socialt utsatta situationer.

Vi samverkar med ett stort antal aktörer och verksamheter inom kommuner, landsting/regioner, statliga myndigheter, högskolor, universitet och frivillig

organisationer. Det görs bland annat genom att stödja forskning, bedriva metodutveckling, öka kompetensen hos professionella som möter barn samt att påverka beslutsfattare.

Vi kommunicerar våra prioriterade frågor med stöd av fakta från forskning och praktik. Exempel på detta är våra

webbplatser, Barnrättsdagarna, Skolfam, Dags att prata om, Nordiska Barnavårdskongressen, Våga se och våga agera och i sociala medier såsom Facebook och Twitter. Så även arrangemang av Barnrättsdagarna, Barnrättstorget, nationella konferenser, seminarier på Sätra Bruk, rundabordssamtal och direkta dialoger med utredningar.

1.1 Sammanfattning 2015

Stödja forskning

Under 2015 har 11 forskningsrapporter inkommit till Barnhuset samt att 14 forskningsprojekt har beviljats medel till forskning om barn i samhällsvård, barn i riskmiljöer och barn med särskilda behov på grund av socialt utsatthet.

Utveckla kunskap från forskning och praktik genom metodutveckling

Barnhuset medverkar till att förverkliga barnets rättigheter i Sverige. Under 2015 har vi satt fokus på stöd och rehabilitering till barn som utsatts för våld och eller övergrepp genom att utbilda i **KIBB** (kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel en behandlingsmodell för familjer där fysisk misshandel förekommer) och genom att ta fram webbplatsen www.dagsattprataom.se.

Vi har fortsatt att pröva **Barns rätt som anhöriga**, BRA-samtal, som är ett samtalsstöd för att beakta barnets behov av information, råd och stöd när en förälder har en psykisk sjukdom, funktionsnedsättning, allvarlig fysisk sjukdom eller befinner sig i missbruk. Fokus på arbetet har varit att uppdatera en guide för BRA-samtal samt genomförande av flera utbildningsinsatser i Kronoberg, Malmö och Östersund samt

utbilda regionala utbildare. Samverkan med forskare Maria Eriksson har etablerats.

Skolfam är en arbetsmodell för att förebygga familjehemsplacerade rätt till en god utveckling med fokus på att stärka skolresultaten. Barnhuset har axlat rollen som nationell samordnare för att sprida och kvalitetssäkra modellen samt att följa upp dess resultat.

Barnhuset beviljades medel från regeringen och har under 2015 fortsatt att bedriva **Samverkansteam** i fem kommuner för barn och föräldrar i samband med separation. Projektet är en försöksverksamhet kring att utveckla bättre anpassade arbetsmodeller som involverar barn och föräldrar med syfte att uppnå en trygg relation mellan barn och föräldrar.

Sprida kunskap från forskning och praktik genom kongresser, konferenser och seminarier

Under 2015 har Barnhuset medverkat i planering och genomförande av Nordiska Barnavårdskongressen i Åbo. Temat var Barnets bästa i ett nordiskt perspektiv.

Utvecklingsarbetet om barns och ungas delaktighet i den sociala barnavården har spridits genom konferenser i Malmö och

Åbo. Barns rätt som anhöriga presenterades på konferenser i Stockholm (Socionomdagarna), Hässleholm (Anhörigforum) och Malmö.

Barnhuset har presenterat Skolfam på seminarier och konferenser vid nio tillfällen; Skolverkets konferens om elevhälsa, konferensen ”Psyisk Ohälsa”, presentation för Familjehemmens riksförbund, föreläsning för elevhälsa och socialtjänst i Halmstad, föreläsning för Nordens väldfärdscenter, seminarium på BUP-kongressen i Linköping, föreläsning på en konferens i Stockholm anordnad av Skolverket, föreläsning på Nordiska barnavårdskonferensen och en föredragning för Socialdepartementet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset genomförde en nationell konferens på Folkets hus i Stockholm med temat Sexuella övergrepp mot barn.

Konferenser kring våld, övergrepp och trauma har genomförts i Sundsvall, Stockholm, Visby och Sättra Bruk. Presentationer om KIBB har genomförts i Åbo, Malmö, Trollhättan, Stockholm, Visby och Umeå.

Under 2015 har Barnhuset ingått i en arbetsgrupp, Nordisk förening mot barnmisshandel och omsorgssvikt, NFBO, i planering av konferens i Stockholm 2016.

Barnrättsdagarna har genomförts i Örebro tillsammans med Barnrättsakademin och Barnombudsmannen. Barntoppmöte genomfördes i Örebro med temat våld och övergrepp. För andra gången genomfördes Barnrättstorget i Almedalen tillsammans med Barnrättsakademin och Barnombudsmannen.

Barnhuset har initierat egna seminarier på Sättra Bruk samt gett ekonomiskt stöd till andra aktörer för kunskaps och erfarenhetsutbyten inom ramen för vår verksamhet. Seminarier har genomförts i frågor såsom att fråga på rutin, familjecentraler, att uppmärksamma barn till föräldrar med kognitiva svårigheter och barn som upplever separation.

Sprida kunskap från forskning och praktik genom deltagande i utredning, hearing, samrådsmöten, referensgrupp och remissyttranden.

Barnhuset har vid flera tillfällen träffat den statliga utredningen som genomför en utvärdering av 2006 års vårdnadsreform (Dir. 2014:84).

Vi har deltagit i referensgrupper inom ramen för utredning om barns och ungas rätt vid tvångsvård SOU 2015:71 och SOU 2015:29 och barnrättighetsutredningen SOU 2013:08.

Barnhuset har medverkat i hearingar på Socialdepartementet kring barnrättspolitik och uppdraget kring nationell samordning för den sociala barn- och ungdomsvården.

Vi har även deltagit i samrådsmöten kring Socialstyrelsens uppdrag att utveckla kunskapsstöd till hälso- och sjukvården och tandvården gällande bedömningar av barns mognad.

Barnhuset har deltagit i referensgrupper hos Handikappförbunden, HSO, i projektet det outsagda – mellan barn och föräldrar och hos MUCF kring ungas reproduktiva och sexuella hälsa.

Under 2015 har Barnhuset svarat på fem remisser.

Sprida kunskap från forskning och praktik genom att publicera böcker, rapporter och kommunikation i digitala kanaler

Barnhuset beviljades medel från regeringen för att samla ihop kunskap om ungdomars sexualitet, erfarenheter av övergrepp, sexuell exploatering och sexuell exponering via digitala medier. Under 2015 har Barnhuset i samverkan med Linköpings universitet och Lunds universitet släppt en ny rapport ”Unga sex och internet i föränderlig värld” samt rapporten ”Det gäller en av fem”.

Barnhuset beviljades medel från regeringen för en informationsinsats kring sexuella övergrepp som resulterade i en ny webbplats www.dagsattprataom.se som lanserades under 2015.

Flera publikationer har lanserats under året bland annat inom områdena vårdnadstvister, våld och övergrepp, om barns rätt som anhöriga; Barnets rättigheter i

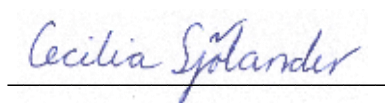
vårdnadstvister, Slutrapport KIBB projektet, Det gäller en av fem – fakta om barn, sexuella övergrepp och sexuell exploatering i Sverige 2014 och Barns rätt som anhöriga – om att göra barn delaktiga,.

För att nå så många som möjligt har barnhuset kommunicerat genom sina fem webbplatser, tre Facebook konton, Twitter och nyhetsbrev.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under 2015 startat upp bolaget Allmänna Barnhuset i Stockholm AB. Bolaget bedriver utbildning, konferensverksamhet samt bokförsäljning. Verksamheten grundar sig på det reglemente som styr moderbolaget Stiftelsen Allmänna Barnhuset, att verka för god vård och uppfostran av barn som är i behov av särskild omsorg och i en övrigt förbättrad social barnavård. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har till uppgift att bedriva, stödja eller på annat sätt främja upplysning och forskning samt pröva nya åtgärder inom området.

Anne Marie Brodén
Ordförande

Cecilia Sjölander
Generalsekreterare

2. Barn som upplever våld och eller själva utsätts för våld och eller sexuella övergrepp

Barn har rätt att växa upp med bästa möjliga hälsa under trygga och goda förhållanden och att skyddas mot alla former av utnyttjande och övergrepp. Barn som upplever våld, själva utsätts för våld och eller sexuella övergrepp riskerar att utveckla psykisk ohälsa som påverkar deras utveckling. Varje barn som utsatts för någon form av utnyttjande eller övergrepp har rätt till rehabilitering.

Barnrättskommittén har kritiserat Sverige för de stora lokala skillnaderna i stöd till barn i socialt utsatta situationer. I Barnrättskommitténs Allmänna kommentar nr 13 (Barns rätt till frihet från alla former av våld) lyfter man fram att behandling är en av de många tjänster som måste ske för att ”främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning” för barn som utsatts för våld, och den ska ske i en miljö som ”främjar barnets hälsa, välbefinnande och värdighet”(artikel 39). Barnrättskommittén rekommenderar att Sverige fortsätter och stärker åtgärderna för att ge adekvat stöd till alla barn som utsätts för våld genom bland annat åtgärder för tidig upptäckt, föräldraprogram för föräldrar som riskerar att utsätta barn för våld, samt rådgivning och stöd till alla drabbade barn så att de kan rehabiliteras och återintegreras.¹

2.1 Stöd och rehabilitering till barn som utsätts för våld och eller övergrepp

Barnrättskommittén konstaterar att barn som utsätts för våld och eller övergrepp ofta har svårt att få den rehabilitering och den

psykiska hälsovård de har rätt till. De rekommenderar att regeringen ser till att barn som utsätts för våld och övergrepp har tillgång till lämplig vård.²

Resultat

Barn som utsätts för våld och eller övergrepp behöver erbjudas stöd och rehabilitering. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under året arbetat med att ta fram en handbok om stöd och information till barn efter det att de hörts av polisen på grund av misstänkt barnmisshandel. Skriften kommer att färdigställas och lanseras under 2016.

Vuxna som arbetar med små barn med traumatiska upplevelser ska ha god kännedom om effekterna av trauma och om befintliga behandlingsmetoder. Barn som upplever trauma ska ges stöd och behandling. Barnhuset genomförde en välbesökt konferens kring små barn och trauma i Sundsvall med 275 deltagare.

I november 2015 genomförde Stiftelsen Allmänna Barnhuset en konferens med 260 deltagare på Folkets hus i Stockholm med temat Sexuella övergrepp mot barn. Erfarenheterna från och dokumentationen av de seminarier och föreläsningar som

¹ Committee on the rights of the child. Concluding observations: Sweden. (2009). CRC/C/SWE/CO/4/punkt 39

² CRC/C/SWE/CO/5/punkt 27-28

genomfördes ligger till grund för att planera fortsatta utbildningar på temat under 2016.

Ett barntoppmöte arrangerades för första gången i Örebro. Temat var våld och övergrepp och såväl myndigheter som ideella organisationer fanns med för att diskutera vägen framåt i dessa frågor. Några medskick från mötet överlämnades till barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér.

Barnhuset har samverkat med Nordisk förening mot barnmisshandel och omsorgssvikt, NFBO, i planering av konferens i Stockholm 2016.

Erfarenheterna från 2014 års Sätra Bruks konferens om barn vars mamma dödas av en partner eller f d partner har delgivits den statliga utredning som utvärderar 2006 års vårdnadsreform (Dir. 2014:84).

2.2 KIBB, Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel

Barnrättskommittén lyfter fram FN-studien om våld mot barn och rekommenderar särskilt Sverige att bland annat prioritera förebyggande åtgärder samt att skapa tillgängliga och barnanpassade tjänster och metoder för rapportering om våld mot barn.³

³ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 33

Barnrättskommittén konstaterar att barn som utsatts för våld eller övergrepp ofta har svårt att få den rehabilitering och den psykiska hälsovård de har rätt till. De rekommenderar att regeringen ser till att barn som utsatts för våld och övergrepp har tillgång till lämplig vård.⁴

I Sverige har det tidigare inte erbjudits någon specialiserad form av behandling för barn som blivit fysiskt misshandlade och traumatiserade inom familjen utan vanligtvis har barn- och familj erbjudits de insatser som samtliga familjer med svårigheter erbjuds. Trots att det finns väl dokumenterat att fysisk misshandel har långt gående negativa effekter för barn och att det också finns dokumenterat att våld ofta förs över till nästa generation så är forskningen begränsad vad det gäller effektiva metoder för intervention att stoppa våldet i familjerna. Antalet polisanmälda fall av fysisk misshandel av barn har kontinuerligt ökat under den senaste trettioårsperioden (BRÅ 2013). År 1982 var omkring 1 000 fall av våld mot barn anmälda till polisen och 2014 anmäldes 19 100 misshandelsbrott mot barn (BRÅ 2015). Från år 2000 och 10 år framåt har den anmälda misshandeln mot de yngre barnen mer än fördubblats och när det gäller de större barnen har en femtioprocentig ökning skett. Barnmisshandel kommer vanligtvis till myndigheternas kännedom i samband med att barn berättat, visat symtom eller haft skador till följd av misshandel eller att någon bevittnat misshandeln.

Med bakgrund av detta har Stiftelsen Allmänna Barnhuset sedan 2006 i samarbete med forskare prövat i liten skala en behandlingsmodell för familjer där det

⁴ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 27

förekom barnmisshandel. Modellen Combined Parent-Child Cognitive Behavioral Therapy (CPC-CBT) har utarbetats av Melissa Runyon vid Cares Institute, New Jersey, USA, och prövats i USA med lovande resultat. I Sverige kallas behandlingsmodellen för KIBB – Kognitiv Integrerad Behandling vid Barnmisshandel. En pilotstudie 2010 – 2011 genomfördes med lovande resultat även i Sverige.

Under 2012 ansökte Barnhuset medel hos Folkhälsomyndigheten för att i samarbete med forskarna genomföra en större forskningsstudie, utbilda svenska utbildare och genomföra en utbildning för fler behandlare i KIBB behandlingsmodell. Syftet med den större forskningsstudien var att undersöka om KIBB, som pilotstudien visade, var en verksam behandling för föräldrar och barn där det förekommer fysisk barnmisshandel, och om barn efter avslutad behandling rapporterar minskad kroppslig bestraffning och förbättrade föräldrastراتيجier. Två utbildningar i KIBB har genomförts fram till och med år 2014 med 60 deltagare från 22 kommuner.

Resultat

KIBB projektet har genomförts under 2012-2015 med stöd av Folkhälsomyndigheten och avslutades i december 2015. En slutrapport publicerades i november 2015. Slutrapporten har sålts i åtta exemplar och laddats ner 214 gånger. I slutrapporten har resultat från 45 föräldrar och 34 barn sammanställts. Föräldrarna uppger en signifikant minskning av barns traumasymptom på samtliga testade variabler. Barnen rapporterar mindre ångest och oro, depressiva känslor, ilska, posttraumatisk stress och mindre dissociation. Föräldrarna hade signifikant minskat sitt våldsutövande och nästintill alla hade helt upphört med fysiska

besträffningar. Föräldrar rapporterar klar förbättring avseende psykiskt mående. Resultatet bekräftar bilden av att fysiskt slagna barn är en utsatt grupp. Datainsamlingen kommer att fortsätta under 2016.

Barnhuset har under 2015 tagit ansvaret att fortsätta utbilda fler behandlare och i september 2015 avslutades den tredje utbildningsomgången i KIBB med 39 kursdeltagare. Av dessa har nu ca 85 % certifierats som KIBB behandlare. Ytterligare en utbildning startade i november 2015 med 28 kursdeltagare. Den senare utbildningen är förlagd till Sättra Bruk och kommer att avslutas i september 2016.

Certifieringen av 6 svenska utbildare har genomförts 2014, ytterligare en utbildare certifieras 2016 och fler kommer att behövas utbildas. Vi ser redan att det finns behov av fler certifierade utbildare i KIBB och därför har vi under 2015 upprättat ett utbildningsprogram för en trainee som följer den nu pågående utbildningsomgången.

KIBB behandlingsmodell och forskningsstudie har presenterats vid följande konferenser; Barnrättstorget, Nordiska Barnavårdskongressen i Åbo, Folkhälsomyndighetens spridningskonferenser i Trollhättan, Malmö, Umeå och Stockholm.

2.3 Dags att prata om sexuella övergrepp mot barn

Vuxna och barn behöver ha kunskap om sexuella övergrepp mot barn och hur de kan förebyggas. En del i det förebyggande arbetet är att identifiera barn som löper större risk än andra att utsättas för våld. Barn måste, enligt Barnrättskommittén, ges så många möjligheter som det går att signalera problem som är på väg att uppstå innan de når ett kritiskt skede, vuxna måste känna igen och agera när det föreligger sådana problem, även om barnet inte uttryckligen ber om hjälp.⁵

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att förstärka insatserna för att informera barn, föräldrar och lärare om säkerhet på nätet, speciellt insatserna för att lära barn hur de kan skydda sig mot pedofiler.⁶

Barnrättskommittén konstaterar att personal i skolan och andra institutioner inte har fått tillräcklig utbildning om hur de tidigt kan upptäcka våld och omsorgssvikt. Det leder i sin tur till alltför få anmälningar till socialtjänsten.

De rekommenderar att regeringen tillsätter tillräckliga resurser för att förebygga våld och övergrepp utbilda personal i skolan om våld mot barn.⁷

Barnrättskommittén betonar särskilt vikten av utbildningsåtgärder om våld riktade mot olika målgrupper såsom informationsprogram riktade mot allmänheten, korrekt och tillgänglig åldersanpassad information för barn, utbildning av föräldrar och omvårdare, utbildning av yrkesföreträdare och institutioner med mål att se artikel 19 i ett barnrättsperspektiv och att tillämpa den i praktiken.⁸

Resultat

Regeringen beviljade Stiftelsen Allmänna Barnhuset 500 000 kronor för 2014 för att i enlighet med stiftelsens ansökan genomföra en informationsinsats om möjligheterna att minska riskerna för sexuella övergrepp mot barn. Informationsinsatsen resulterade i framtagande av helt ny webbplats i mars 2015. Stiftelsen Allmänna Barnhuset beviljades under 2015 ytterligare 300 000 kronor för att slutföra webbplatsen samt att lansera webbplatsen under 2015 i enlighet med ansökan.

Under 2015 färdigställdes och lanserades webbplatsen www.dagsattprataom.se. Lanseringen TV-sändes och fick god spridning i media.

Webbplatsen har tagits fram tillsammans med barn och unga. Utgångspunkten är att det är barn och unga som själva berättar för vuxna om vad de behöver. Vi har träffat både barn och unga som varit utsatta för övergrepp, och barn som inte har varit det.

⁵ Barnrättskommitténs allmänna kommentarer nr 13 (2011). Barnets rätt till frihet från alla former av våld.

⁶ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 24

⁷ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 27-28

⁸ Barnrättskommitténs allmänna kommentarer nr 13 (2011). Barnets rätt till frihet från alla former av våld.

Vi har ställt frågor om hur de har fått reda på att det finns sexuella övergrepp och om det är något de saknat i informationen. Vi har också frågat om hur de vill bli bemötta av vuxna och av jämnåriga om de har varit med om sexuella övergrepp eller något annat svårt. Barnen har också haft synpunkter på hur webbplatsen ska se ut och vad den ska innehålla. Några av dem har vi träffat många gånger. De har gjort egna digitala berättelser, hjälpt till att formulera råd eller skrivit bloggtexter.

På webbplatsen finns:

- Texter som riktar sig till allmänheten inklusive äldre barn och unga
- Länkar till nedladdningsbart material för olika målgrupper
- Informationsfilmer för barn och vuxna
- Digitala berättelser som tagits fram tillsammans med barn och unga

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit fram material i form av digitala berättelser, ljudklipp och informationsfilmer som riktar sig till barn respektive till vuxna som ligger på www.dagsattprataom.se.

23 mars 2015 släpptes Dagsattprataom i samband med nationell konferens om människohandel och sexuell exploatering anordnad av Länsstyrelsen i Stockholm. I samband med det informerades berörda myndigheter och ideella organisationer samt press.

Under 2015 har materialet bland annat presenterats på Barnrättsdagarna, Nätverksmöte för landets Barnahus, SKL:s kvinnofridsnätverk, två seminarier på Barnrättstorget i Almedalen, Nordisk Barnavårdskonferens i Åbo, Spridningskonferens anordnad av Stiftelsen Allmänna Barnhuset under hösten.

Riktad information om webbplatsen har gått ut till närmare femtontusen adresser, bland annat till rektorer, ungdomsmottagningar, BUP-mottagningar, socialtjänstkontor och Barnahus. De informationsfilmer som tagits fram finns även tillgängliga på Youtube, och har fått stor spridning på Facebook. Totalt har filmerna spelats upp 13 000 respektive 14 000 gånger.

Vid framtagandet av www.dagsattprataom.se var det tydligt att jämnåriga som far illa är en stor källa till oro för barn och unga. Ofta är det också de som får förtroenden om svåra händelser, inte de vuxna. Det gäller i synnerhet vid sexuella övergrepp där det är långt vanligare att barn anförtror sig åt kompisar än åt familjemedlemmar. Mindre än vart tionde övergrepp som barn rapporterar om i anonyma studier har anmälts till polis eller socialtjänst, men de flesta har berättat för en jämnårig.

Regeringen har även beviljat Stiftelsen Allmänna Barnhuset ytterligare medel 2015 för att utveckla webbplatsen www.dagsattprataom.se genom att öka tillgängligheten och ta fram material för barn och unga som har en kompis som utsatts för övergrepp.

De informationsfilmer om sexuella övergrepp mot barn som tagits fram för barn respektive vuxna har textats på svenska. Från och med 31 mars 2016 kommer det vara möjligt att lyssna på alla texter på hela webbplatsen.

Med hjälp av fördjupning av det material som redan samlats in och genom nya möten med barn har vi tagit fram en film för kompisar och en broschyr för kompisar. Dessa kommer att spridas kostnadsfritt till skolor med start i mars 2016. Materialet

kommer också att finnas tillgängligt på webbplatsen www.dagsattpratoom.se.

2.4 Samla in kunskap om ungdomars utsatthet för sexuella övergrepp

Vuxna och barn behöver ha kunskap om sexuella övergrepp mot barn och hur de kan förebyggas.

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att förbättra sitt arbete med att systematiskt samla in data angående alla barn, och speciellt barn med funktionsnedsättningar, våldsutsatta barn mellan 15 och 18 år och barn som utsatts för sexuell exploatering.⁹

Sexuella övergrepp generellt och inte minst bland barn och ungdomar utgör ett allvarligt samhällsproblem med en ökad risk för en rad olika psykosociala problem såväl som en ökad risk för fysisk som psykisk ohälsa. Sexuella övergrepp medför dessutom stora kostnader för samhället på olika nivåer inte minst kostnader för socialtjänst, hälso- och sjukvården, undervisnings- och rättssystemet men även i form av lägre produktivitet för samhället och individen.

Barnhuset har sedan tidigare sökt medel från regeringen för att samla in kunskap om ungdomars sexualitet, erfarenheter av sexuella övergrepp, sexuell exploatering och sexuell exponering via digitala medier i samverkan med Linköpings Universitet och Lunds universitet. Studien genomfördes 2014 och är den tredje stora nationella studien på området av samma forskargrupp. Den första studien Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter (Svedin & Priebe,

2004) var ett uppdrag inom ramen för den statliga utredningen Sexuell exploatering av barn i Sverige (SOU, 2004:71). Den andra undersökningen Unga, sex och internet (Svedin & Priebe, 2009) genomfördes på uppdrag av Ungdomsstyrelsen.

Resultat

Regeringen beviljade Barnhuset medel, 1 500 000, för att färdigställa studien till en rapport och att lansera denna i samband med en nationell konferens. Konferensen genomfördes i november 2015 på Folkets hus i Stockholm och samlade 25 föreläsare/paneldeltagare och 275 deltagare. Målgruppen var beslutsfattare och personal inom statliga myndigheter, skola och förskola, socialtjänst, hälso- och sjukvård samt ideella organisationer.

Det övergripande temat var att förebygga sexuella övergrepp. Under konferensen presenterades www.dagsattpratoom.se, studien Unga sex och internet – i en föränderlig värld samt rapporten Det gäller en av fem. Plenarföreläsare var Bragi Gudbrandsson (General Director of The Governmental Agency for Child Protection in Iceland and Chair of the CoE Lanzarote Committee) och Juno Blom (Länsstyrelsen Östergötland). Forskare, representanter från myndigheter och ideella organisationer presenterade praktiska verktyg för att förebygga sexuella övergrepp mot barn på sexton seminarier.

Dagen avslutades med en paneldebatt med Åsa Regnér, barnminister, Fredrik Malmberg, barnombudsman, Ing-Marie Wieselgren nationell samordnare på Sveriges Kommuner och Landsting och Carl-Göran Svedin, professor Linköpings universitet.

Resultaten från studien Unga, sex och Internet – i en föränderlig värld har

⁹ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 28

sammanfattats i en mer lättillgänglig version
- Det gäller en av fem- fakta om barn,
sexuella övergrepp och sexuell exploatering i
Sverige 2014. Den lanserades på den
nationella konferensen i november där den
delades ut till deltagarna. Lanseringen fick ett
brett genomslag i media.

I samband med lanseringen så skickades
rapporten till drygt 1 300 mottagare.

Rapporten distribuerades till bland annat
kommun- och landstingspolitiker med
ansvar för frågorna, socialutskottet,
justitieutskottet, BUP-mottagningar,
ungdomsmottagningar och Barnahus.
Rapporten finns att beställa kostnadsfritt
och att ladda ned från Barnhusets hemsida.

3. Barn som upplever separation och eller vårdnadstvister

Antalet vårdnadsärenden som leder till utredningar inom socialtjänsten och tvister i domstol har ökat markant, mellan 2006 och 2013 med 92 procent. Det har också visat sig att föräldrar som tvistar om vårdnad, boende eller umgänge har en allt svårare problematik och att barnen ofta befinner sig i en mycket svår och utsatt situation. Både forskning och praktik har uppmärksammat att nuvarande arbetsmetoder och handlägningsprocesser inte är anpassade eller tillräckligt effektiva för att möta problematiken och få till hållbara lösningar med barnets bästa i fokus. Barn som har föräldrar som tvistar om vårdnaden är eller har inte sällan varit aktuella hos socialtjänsten tidigare.

Barnrättskommittén noterar ändringarna i föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad, boende och umgänge men är bekymrad över att principen om barnets bästa i praktiken inte följs i tillräcklig utsträckning.¹⁰ Kommittén betonar också vikten av barnets rätt att komma till tals.¹¹

Barnrättskommittén uppmärksammar Sverige på att- trots de positiva åtgärderna i lagstiftningen om barnets rätt att bli hörd – är denna rätt otillräckligt genomförd i praktiken, särskilt när det gäller vårdnad,

boende och umgänge och socialtjänstutredningar.¹²

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att erbjuda systematisk och fortlöpande utbildning till alla personer som arbetar med och för barn.¹³

3.1 Barn i vårdnadstvister

Barnhuset har tillsammans med Socialstyrelsen, FoU i Väst/GR, Regionförbundet i Örebro och sex kommuner drivit ett utvecklingsprojekt med syfte att utveckla arbetsmetoder som på ett systematiskt och långsiktigt sätt kan ge barn bättre stöd och stärka barnets rättigheter i vårdnadstvister. En strävan har varit att ha en helhetssyn på barnets behov och livssituation genom hela vårdnadsprocessen.

Projektet har främst fokuserat på barn som är eller har varit aktuella inom både familjerätten och hos socialtjänstens barnavårdsutredare.

¹⁰ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 27-28

¹¹ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 30

¹² CRC/C/SWE/CO/5/punkt 19-20

¹³ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 21-22

Kommunerna som deltagit är; Göteborg Stad (Familjerättsbyrån och Lundby stadsdel), Ale, Mölndal, Örebro, Degerfors och Lindesberg. I varje kommun bildades ett projektteam som bestod av två familjerättssekreterare och två socialsekreterare som handlägger barnavårdsutredningar. Projektet startade våren 2011 och avslutades våren 2013.

Annika Rejmer, rättssociolog, Lunds universitet fick uppdraget att utvärdera arbetet.

Resultat

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under 2015 avslutat projektet ”Barnets rättigheter i vårdnadstvister” som syftat till att utveckla arbetsmetoder som på ett systematiskt och långsiktigt sätt stärker barnets rätt till delaktighet i beslut och åtgärder i föräldrars tvister om vårdnad, boende och umgänge. En slutrapport från projektet publicerades i mars 2015. I slutrapporten presenteras resultatet från utvärderingen och en sammanfattning av de sex deltagande kommunernas arbete i projektet.

Kommunernas egna slutrapporter kan laddas ner från Barnhusets hemsida. Slutrapporten har spridits på konferenser, laddats ner 912 gånger och sålts i 182 exemplar.

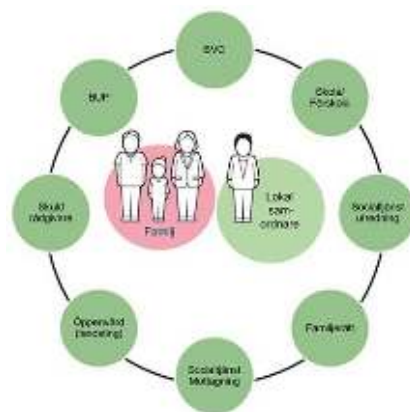
Vid möten med vårdnadsutredningen har Barnhuset lyft fram resultatet från projektet. Några viktiga frågor har särskilt lyfts fram såsom barnets utsatthet i vårdnadstvister, behov av ökad samverkan mellan olika aktörer, bättre anpassade insatser och att barnets delaktighet tas på allvar i utredningen.

3.2 Samverkansteam

Barnets situation och behov behöver uppmärksammas och att barnet får rätt till stöd och hjälp i samband med separation och vårdnadstvister.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ansökte i april 2014 om medel för att bedriva en försöksverksamhet under 2014 – 2017 som kom att kallas ”Samverkansteam för barn och föräldrar i samband med separation”. Försöksverksamheten skulle prövas i 5 pilotkommuner med syfte att ge ett tvärprofessionellt samordnat stöd till föräldrar och barn i samband med konflikt eller separation. Regeringen beslutade i maj 2014 om medel för att påbörja projektet.

Målet är att utveckla bättre anpassade arbetsmodeller som involverar både föräldrar och barn i processen i syfte att uppnå en trygg relation mellan barn och föräldrar. Fokus ska vara så långt som möjligt att komma in tidigt, innan konflikten eskalerat. Målgruppen är barn och föräldrar som behöver stöd och insatser i samband med konflikt och/eller separation. Men kan också vara föräldrar som redan har separerat där konflikter kvarstår, eller föräldrar som aldrig varit sammanboende men där konflikterna är många och intensiva.

De övergripande målen för projektet är;

Barnets perspektiv och barnets rätt till information och delaktighet ska särskilt beaktas genom att;

- 1) Organisera en tvärprofessionell samverkan i s.k. samverkansteam
- 2) Pröva ett systematiskt frågeformulär som ger ett underlag/information om vilket stöd som barn och föräldrar behöver/önskar.
- 3) Erbjudas stöd och insatser till barn och föräldrar i målgruppen
- 4) Förstärka barnets delaktighet

Syftet är att identifiera, anpassa och pröva olika former av information och stödinsatser för både barn och föräldrar i samband med separation med syfte att öka separerade föräldrars förmåga att samarbeta för sina barns bästa. Erfarenheterna ska sedan spridas för att tas tillvara av övriga kommuner samt andra aktörer i deras arbete med stöd till föräldrar och barn vid konflikt och separation.

Resultat

För 2015 har Barnhuset beviljats 2 375 000 kronor för att bedriva en försöksverksamhet som kallas ”Samverkansteam för barn och föräldrar i samband med separation”.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under 2015 bistått med projektstöd till de fem kommuner som prövar samverkansteam. Kommunerna är Nacka, Västerås, Helsingborg, Malmö och Norrköping.

Det innebär erfarenhetsutbyten och kunskapspåfyllning i gemensamma lärandeseminarier och lokala seminarier i de fem försökskommunerna. Under 2015 har två Lärandeseminarier genomförts på Sättra Bruk.

De fem kommunerna har under 2015 formerat samverkansteamet och förankrat arbetet i kontakt med samverkanspartners inom och utom kommunen. Arbetet med familjer startade under året och de första uppföljningarna har startat.

Utvecklingsarbetet har identifierat att barn och föräldrar har stora behov av information och vägledning. Kommunerna har kartlagt och identifierat utvecklingsområden och introducerat såväl grupp som individuellt stöd till barn och föräldrar.

Två forskarteam följer upp utvecklingsarbetet. Professor Berth Danermark vid Örebro universitet undersöker samverkansprocessen och professor Maria Eriksson vid Mälardalens högskola följer upp barn och föräldrars upplevelser och teamens arbete med det systematiska frågeformuläret DOORS.

Som stöd för kommunerna i utvecklingsarbetet har ett kunskapsstöd tagits fram. Det sammanfattar barnhusets tidigare projekt i området, sammanfattar forskning och ger bakgrund och fördjupning till de fyra målen som försökskommunerna arbetar med. Den ger också vägledning i arbetet med att prata med barn och hur barn kan göras delaktiga. Att driva förbättringsarbete i en kommun ägnas ett eget kapitel. Under 2015 fattas beslut om att kunskapsstödet skulle tryckas och spridas under 2016.

I arbetet med att ge familjer samordnat tidigt stöd prövas ett frågeformulär som tagits fram och validerats i Australien med stöd av ett internationellt forskarteam, DOORS. Formuläret används i samverkansteamet med avsikten att samla in underlag för att kunna ge familjer vägledning i vilket stöd som passar familjens behov bäst.

Representanter från forskarteamet i Australien följer arbetet med formuläret i samverkansteam.

Utvecklingsarbetet görs i samverkan med myndigheter, forskare och brukarorganisationer inom fältet. I december

presenterade projektledare tillsammans med en av kommunerna arbetet vid ett Europeiskt nätverk i Bonn för forskare och praktiker inom fältet vårdnadskonflikter.

4. Barn i samhällsvård och deras rätt till en god utbildning, utveckling och hälsa

Barn som omhändertas av samhället och placeras i de olika former av heldygnsvård som finns, utgör en riskgrupp för att senare i livet hamna i olika former av svårigheter och utanförskap. De har i högre utsträckning än andra obehandlade eller rent av oupptäckta fysiska hälsobrister och sjukdomar, sämre tandhälsa, brist i vårdkontinuitet och samverkan mellan olika huvudmän, exempelvis socialtjänst, skola, sjukvård, symptom på posttraumatisk stress, omsorgsbrist eller känslomässig neglect, utan att det utreds eller behandlas. De har ofta omfattande kunskapsluckor från tidiga år i skolan, som inte upptäcks förrän i senare delen av grundskolan och möts av felaktiga förväntningar, där svårigheter attribueras till fördomsfulla gissningar av orsaker, elleroreflekerat medlidande.

Barnrättskommittén är bekymrad över att vissa barn inte känner att de har något inflytande i frågor som rör deras tillvaro. Kommittén rekommenderar också Sverige att vidta åtgärder för att säkerställa att principen om barnets bästa utgör grunden i handläggningen och i alla beslut och nämner särskilt de sociala myndigheterna.¹⁴

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att erbjuda systematisk och fortlöpande utbildning till alla personer som arbetar med och för barn.¹⁵

Barnrättskommittén noterar med oro att rätten för barnet att bli hörd är otillräckligt implementerad, bl.a. i samband med socialtjänstens utredningar.¹⁶

Barnrättskommittén är oroad över att stora skillnader kvarstår mellan kommuner, län och regioner när det gäller genomförandet av konventionen, bland annat när det gäller barnfattigdom, tillgängliga resurser till socialtjänsten för barn i riskzonen och

skillnaderna i akademiska resultat mellan olika skolor och regioner.¹⁷

Kommittén rekommenderar att Sverige säkerställer att situationen för barn som placerats i familjehem eller institutioner, inklusive privata alternativ samt hem för vård och boende inspekteras samt att man vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa att klagomålsmekanismerna är effektiva, väl kända, oberoende och opartiska för barn som placerats.¹⁸

¹⁴ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 29-30 samt 27-28

¹⁵ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 21-22

¹⁶ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 19

¹⁷ CRC/C/SWE/CO/4/ punkt 11

¹⁸ CRC/C/SWE/CO/4/ punkt 37

4.1 Barns och ungas brukarmedverkan i den sociala barnavården

Barnhuset har under tiden 2010-2013 drivit ett utvecklingsprojekt i samverkan med sju FoU-regioner (Skåne, Fyrbodal, Kalmar, Västmanland, Uppsala, Dalarna och Västernorrland). Organisationen Maskrosbarn var en viktig samverkanspartner under hela projektet. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tog initiativ till att kommuner utvecklade arbetssätt och hållbara strukturer för en ökad brukarmedverkan och delaktighet för barn och ungdomar i den sociala barnavården. Så även att utveckla kommuners information till barn och unga om socialtjänsten, utifrån ett barnperspektiv. Barnhuset har därefter fortsatt att bidra till kunskapsspridning av de erfarenheter och arbetssätt som utvecklats inom ramen för utvecklingsarbetet.

Resultat

Barnhuset är ett efterfrågat stöd till träffar som bidrar till fortsatt utveckling och erfarenhetsutbyte för att öka barns och ungas delaktighet i den sociala barnavården. Under 2015 har Barnhuset genomfört ett uppföljningsmöte med forskare och FoU-kontaktpersoner från det ursprungliga utvecklingsarbetet "Barns och ungas

brukarmedverkan i den sociala barnavården". Under mötet diskuterades vad utvecklingsarbetet medfört och hur fortsättningen ser ut. I Uppsala har det blivit många ringar på vattnet och en ny forskningscirkel har startat och "cirkelformen" tas även med i ett nytt projekt. Enköpingskommun har startat en chatt för barn som ska följas upp. I Västernorrland har den så kallade "Västernorrlandsmodellen" fortsatt att ge ett stort stöd i verksamhetsutveckling. Den hjälper socialsekreterare att göra prioriteringar utifrån vad som framkommit ur barnens synpunkter. Nya forskningscirkel har även genomförts och startats i Fyrbodal och det finns bland annat planer på utveckling av kommunernas hemsidor.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har i samverkan med FoU i Sörmland, Cecilia Moore och Ulla Beijer genomfört träffar kring "Forskningscirkel om barns delaktighet – om forskningsprojekt kring uppföljning och utvärdering". Träffen riktade sig till FoU-medarbetare, forskare och andra intresserade som funderade på att starta forskningscirkel för handläggare inom socialtjänsten när det gäller barn och ungdomars delaktighet i ärenden som rör dem. Deltagarna fick information om FoU Sörmlandsmodell som innefattar både genomförandet av forskningscirkel, men också utvärderingen av densamma på individ- och strukturell nivå. Deltagarna inbjöds till att få ta del av den struktur för forskningscirkel som tagits fram i Sörmland samt att delta i forskningsprojektet.

Barnhuset har medverkat och lämnat stöd till en konferens som arrangerades av Kommunförbundet Skåne den 20 november i Malmö med 180 deltagare. Konferensen fick låna logga och titel "Barnen vill – vågar

vi” från de tidigare spridningskonferenser som Barnhuset arrangerat. Den medförde att regionen fick underlag för att starta ytterligare två forskningscirkelr om barns delaktighet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har medverkat i ett nationellt samråd inom ramen för uppdraget kring den sociala barn- och ungdomsvården.

Barnhuset har under året deltagit i samråd tillsammans med den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården samt SKL och de regionala utvecklingsledarna. Fokus på samrådet har varit planering av en spridningskonferens 2016 som rör den nationella samordnarens erfarenheter efter ett års arbete och besök i 50 kommuner.

4.2 Barn i samhällsvård

Barn i samhällsvård är en av de mest utsatta grupperna i samhället, med höga överrisker för suicid, suicidförsök och allvarlig psykisk ohälsa. Prevalensen för psykiska störningar hos norska barn i familjehemsvård har undersökts i en diagnosstudie¹⁹ där 50,9 % uppfyllde diagnoskriterier för minst en psykiatrisk diagnos, samtidigt som andra samtidiga diagnoser var vanligt. I övriga världen har diagnosstudier av samhällsvårdade barn funnit höga prevalenstal för psykisk ohälsa^{20 21}. Någon motsvarande diagnosstudie i Sverige har aldrig genomförts och publicerats.

Konsumtion av psykofarmaka för tonåringar 11-20 år i institutionellt boende var i en rapport²² 15-19 gånger högre än bland andra jämnåriga. Bland familjehemsvårdade barn i samma studie var läkemedelskonsumtionen 4-7 gånger högre än bland andra barn. Få tecken antyder att den psykiska ohälsan bland samhällsvårdade barn och ungdomar klingar av eller självläker med tiden, tvärtom verkar det psykiska lidandet hos vuxna med bakgrund från samhällsvården vara på en

¹⁹ Lehmann, S., Havik, O. E., Havik, T., & Heiervang, E. R. (2013). Mental disorders in foster children: A study of prevalence, comorbidity and risk factors. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 7(1). doi:10.1186/1753-2000-7-39

²⁰ Ford, T., Vostanis, P., Meltzer, H., & Goodman, R. (2007). Psychiatric disorder among British children looked after by local authorities: Comparison with children living in private households. *British Journal of Psychiatry*, 190(APR.), 319-325. doi:10.1192/bjp.bp.106.025023

²¹ McCann, J. B., James, A., Wilson, S., & Dunn, G. (1996). Prevalence of psychiatric disorders in young people in the care system. *British Medical Journal*, 313 (7071), 1529-1530.

²² Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2014). Consumption of psychotropic drugs among adults who were in societal care during their childhood - A Swedish national cohort study. *Nordic Journal of Psychiatry*, 68(8), 611-619. doi:10.3109/08039488.2014.902501

fortsatt hög nivå, åtminstone om man bedömer lidande utifrån konsumtion av psykofarmaka. En nyss publicerad studie av funktionsnedsättning i vuxen ålder²³ fann höga överrisker för förtidspension på grund av psykisk ohälsa hos före detta barn och ungdomar i samhällsvård. Copeland med flera²⁴ beskriver att vuxnas funktionsnedsättning ofta har föregåtts av psykiatriska svårigheter under barndomen.

Motsvarande utsatthet hos samhällsvårdade barn återfinns även beträffande somatisk ohälsa²⁵. Köhler med flera²⁶, sätter fokus på en annan allvarlig företeelse, nämligen att barn i samhällsvård inte tar del av den hälsovård som annars tillhandahålls på bredd i form av barnhälsovård, tandvård och skolans elevhälsa. Deras ohälsa upptäcks sent, oftast inte förrän någon genomför en obligatorisk undersökning eller kartläggning. Det är med andra ord skäligt att anta att det är ett stort mörkertal av oupptäckt psykisk och somatisk ohälsa bland barn och unga i samhällsvård.

²³ Vinnerljung, B., Brännström, L., & Hjern, A. (2015). Disability pension among adult former child welfare clients: A Swedish national cohort study. *Children and Youth Services Review*, 56, 169-176. doi:10.1016/j.childyouth.2015.07.001

²⁴ Copeland, W. E., Wolke, D., Shanahan, L., & Costello, J. (2015). Adult functional outcomes of common childhood psychiatric problems a prospective, longitudinal study. *JAMA Psychiatry*, 72(9), 892-899. doi:10.1001/jamapsychiatry.2015.0730

²⁵ Kling, S., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2016). Somatic assessments of 120 Swedish children taken into care reveal large unmet health and dental care needs. *Acta Paediatrica, International Journal of Paediatrics*. doi:10.1111/apa.13304

²⁶ Köhler, M., Emmelin, M., Hjern, A., & Rosvall, M. (2016). Children in family foster care have greater health risks and less involvement in Child Health Services. *Acta Paediatrica, International Journal of Paediatrics*, 104(5), 508-513. doi:10.1111/apa.12901

Barnrättskommittén är bekymrad över att vissa barn inte känner att de har något inflytande i frågor som rör deras tillvaro. Kommittén rekommenderar också Sverige att vidta åtgärder för att säkerställa att principen om barnets bästa utgör grunden i handläggningen och i alla beslut och nämner särskilt de sociala myndigheterna.²⁷

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att erbjuda systematisk och fortlöpande utbildning till alla personer som arbetar med och för barn.²⁸

Barnrättskommittén noterar med oro att rätten för barnet att bli hörd är otillräckligt implementerad, bland annat i samband med socialtjänstens utredningar.²⁹

Resultat

Stiftelsen Allmänna Barnhusets arbete med fokus på barn som blir omhändertagna och placerade har varit att först kartlägga initiativ som gjorts och görs i närtid i Sverige för att därefter kunna identifiera var och hur Stiftelsen Allmänna Barnhuset skulle kunna göra störst nytta för samhällsvårdade barns hälsa och delaktighet i sin vård. Den övergripande målsättningen är att med redan vunna erfarenheter från Skolfam och andra studier av placerade barns svårigheter eller risker i samhället, utarbeta en metodik för hur barn i samband med placering i HVB eller familjehem kan få sina behov kartlagda på ett systematiskt sätt i syfte att förebygga eller upptäcka tidiga tecken på ohälsa.

Under 2015 har ett första möte med vetenskapsmän och kliniskt verksamma hållits, där en exposé över forskningsläget och erfarenheter från nordiska projekt diskuterats.

²⁷ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 19-20

²⁸ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 21-22

²⁹ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 19

Ett urval av relevant litteratur har sammanställts av professor Vinnerljung som distribuerats till Barnhuset.

Ett möte med centrala elevhälsan i Linköping har genomförts för att diskutera möjligheter till samverkan.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har lämnat synpunkter på slutbetänkandet av utredningen om tvångsvård för barn och unga, SOU 2015:71.

4.3 Skolfam

Arbetsmodellen Skolfam tillgodoser behov hos barn i familjehemsvård inom området skola. Skolfam är den idag bäst dokumenterade modellen för att främja en gynnsam skolutveckling i denna målgrupp, men har även potential att inspirera till utvecklingen av arbetssätt för fler utsatta grupper.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har sedan 2008 haft en aktivt stödjande roll i etableringen av Skolfam i Sverige. Barnhuset har understött arbetet lokalt i kommunerna genom att tillhandahålla konferensgård, bekosta och arrangera konferenser och professionsmöten, ta aktiv roll i lokal projektgrupp Norrköping, grafisk profil,

projektplats på nätet, tryck av manual och ta ansvar för att bygga upp och leda arbetet i den nationella styrgruppen.

Sedan 2013 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset varit arbetsgivare åt den nationella samordnaren, med huvudsakligt uppdrag att administrera, kvalitetssäkra och sprida arbetsmodellen i Sverige.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets engagemang i nätverket Skolfam är att ge det stöd till samordning som svårligen enskilda kommuner kan ta ansvar för. Skolfam är den arbetsmodell som hittills visat de mest lovande resultaten i arbetet att stärka skolresultat för familjehemsplacerade skolbarn, och genom sitt engagemang i Skolfam fyller Barnhuset det behov av samordning som ingen myndighet eller annan organisation har ett uttalat ansvar att ta. Genom detta stärks möjligheterna för Skolfam som arbetsmodell att etableras utan att kvaliteten urvattnas och barns akademiska utveckling fortsätter att äventyras på det sätt som barnrättskommittén påpekar.

Vid årsskiftet 2014-15 var 21 kommuner anslutna till Skolfam. Dessa var:

Falkenberg, Göteborg, Gävle, Helsingborg, Karlskrona, Katrineholm, Kungsbacka, Landskrona, Lidköping, Malmö, Motala, Nacka, Norrköping, Ronneby, Skellefteå, Sollentuna, Stenungsund, Stockholm, Tjörn, Uppsala, Varberg.

Resultat

Under 2015 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset haft en nationell samordnare anställd på heltid. Fokus i arbetet har varit administration och samordning, stöd till spridning samt kvalitetssäkring av modellen.

Administration/samordning:

Styrgruppen för Skolfam har sammanträtt vid två tillfällen och arbetsutskottet ytterligare två tillfällen. Vid dessa möten är Stiftelsen Allmänna Barnhuset ordförande och samordnaren är föredragande. Barnhuset har under 2015 tillhandahållit Projectplace som en kontaktyta internt i Skolfamnätverket. Projectplace fyller även funktionen av ett medlemsregister med kontaktinformation till medarbetare.

Stöd till spridning:

Barnhuset har deltagit i fyra samverkansmöten med SKL och presenterat Skolfam på seminarier och konferenser vid nio tillfällen.

Under året har ett uppföljningsarbete genomförts med de kommuner som uttryckt intresse för Skolfam i en enkät som distribuerades i samverkan med SKL under december 2014. Ett tjugotal kommuner har ringts upp och en dialog har förts. Av dessa kommuner har Timrå, Kramfors, Vårgårda, Örebro och Östersund tackat ja till en presentation och grundutbildning. En tydlig skillnad i intresset för Skolfam noterades, där socialtjänster har ett mer uttalat intresse, jämfört med skolan.

Kvalitetssäkringsarbete:

Styrdokumentet i form av manual och ramverk har uppdaterats, tryckts och distribuerats till kommunerna i nätverket. En kvalitetsenkät och en mer kvantitativt inriktad resultatenkät har distribuerats och analyserats. En dialog med Socialstyrelsen har resulterat i en fördjupad analys av registerdata i öppna jämförelser, vilket givit ett mer rättvisande referensmaterial till de kvantitativa resultat som årligen redovisas (se under resultat).

Grundutbildning av nya Skolfamteam har genomförts vid totalt tio tillfällen. Vid tre av

dessa har nya utbildare kunnat certifieras, vilket stärker möjligheterna till en kvalitetssäkrad tillväxt.

Nationell samordnare har handlett nystartade team såväl på plats som över telefon eller epost.

Under 2015 har de fem kommunerna Gotland, Sundsvall, Trollhättan, Härnösand och Örebro anslutit till nätverket Skolfam, vilket innebär att Skolfam vid årsskiftet 2015-16 bestod av 26 kommuner. I samtliga av de kommuner som anslutit under 2015 har man haft svårigheter att rekrytera personal. Stockholms stad har fattat beslut att starta fem nya team under innevarande mandatperiod. Det förhållandevis svaga intresset utanför storstadsregionerna för att starta Skolfam som noterades redan under 2014 bedöms ha ett samband med osäkerhet i fortsatt stöd för samordning från centrala myndigheter och departement och det stora antalet barn och unga på flykt som under hösten har överskuggat alla andra utvecklingsinitiativ inom socialtjänst och skola. En avvaktande hållning i väntan på rapporten från Socialstyrelsens effektutvärdering bedöms också ha hämmat intresset.

Årets resultatsammanställning visade att av de första 56 barnen som genomgått Skolfam och slutat grundskolan, hade 45 behörighet till gymnasiet, vilket motsvarar 80 %. En grov jämförelsesiffra är Socialstyrelsens "Öppna Jämförelser 2015", där 55 % av samhällsvårdade barn får behörighet till gymnasiet.

Den årliga resultatenkäten som genomförs efter årskursavlutningen varje år resulterade i uppgifter från teamen om att 532 barn i september 2015 hade fått sin första kartläggning och var därmed inkluderade i

Skolfam. Av dessa hade 249 även genomgått sin andra kartläggning, vilket innebär att de varit i Skolfam minst två år och att det finns två måtvärden, vilket skulle göra det teoretiskt, dock inte legalt möjligt, att mäta ett nationellt resultat. 421 barn stod i augusti 2015 i kö för att starta Skolfam. Detta innebär att barnen omfattas av inklusionskriterierna och är identifierade av socialkontoren i respektive kommun som barn som ska ingå i Skolfam, men att kartläggningsarbetet ännu inte har påbörjats. I vissa kommuner genomförs Skolfam som ett tidsavgränsat projekt, där ett tjugotal barn vid ett givet tillfälle identifieras och sedan inkluderas löpande i takt med att teamet hinner kartlägga barnens förutsättningar för skolresultat. I andra kommuner har man en permanent Skolfamverksamhet där barn inkluderas i samband med att de placeras

och är i "rätt åldersintervall" och i några fall råder en obalans mellan resurser och antalet barn som uppfyller inklusionskriterier, vilket i de fallen medför en kösituation.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Skolfam fortsätter att leverera förbättrade möjligheter för barn i familjehem att nå behörighet till fortsatta studier. Det finns ett intresse, främst från socialförvaltningar att starta Skolfam runtom i landet.

Utmaningarna består i att väcka ett motsvarande intresse i skolförvaltningarna, att rekrytera rätt personal, att hitta en nationell aktör som är beredd att långsiktigt ta ansvar för nätverkets samordning, samt att bibehålla metodens validitet i en verksamhet med stor efterfrågan på motsvarande arbetssätt för andra målgrupper.

5. Barn i migration

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under flera års tid lämnat bidrag till forskning som bedrivs av Henry Ascher, professor, och Åsa Smith, doktor i socialantropologi, Avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa, Sahlgrenska Akademien, Göteborgs universitet. Projektets syfte har varit att öka kunskapen om papperslösa barns och ungas hälsa och utveckling genom att få en djupare förståelse för deras situation, hur de själva uppfattar den och vilka olika metoder barn använder för att möta vardagens utmaningar.

Barnrättskommittén är bekymrad över att asylsökande barns bästa inte i tillräcklig grad beaktas i handläggningen av asylärendena. Konventionsstaten rekommenderas företa lämpliga och effektiva åtgärder för att säkerställa att principen om barnets bästa utgör grunden i handläggningen och i alla beslut, i synnerhet beträffande asylärenden som rör barn, bland annat att erbjuda regelbunden utbildning av personal hos Migrationsverket och hos de sociala myndigheterna.³⁰

Barnrättskommittén uppmanar konventionsstaten att stärka sina insatser för att bekämpa alla former av diskriminering, särskilt till förmån för barn i utsatta situationer inklusive barn i migration.³¹

Barnrättskommittén noterar med oro att rätten för barnet att bli hörd är otillräckligt implementerad, bland annat för barn i asylprocessen.³²

Barnets bästa ska sättas i främsta rummet enligt artikel 3 och enligt artikel 20 och 22 i barnkonventionen har barn på flykt och som har förlorat sin hemmiljö rätt till särskilt skydd och bistånd. Att bli hörd och rätt till information framgår i artikel 12 och 17.

Så även rätt till psykisk rehabilitering och social återanpassning enligt artikel 39. Barn har också rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling enligt artikel 27 i barnkonventionen.

God man ska erbjudas alla barn som kommer till Sverige utan en vuxen. Sedan juli 2013 har barn som är papperslösa i Sverige rätt att gå i skolan, artikel 28 och 29, samt få fullständig hälso- och sjukvård, artikel 24, i Sverige. Det är oklart hur många barn som lever som papperslösa i Sverige. Barn som lever som papperslösa har en extremt osäker och utsatt situation som påverkar hela deras uppväxt. Det finns lite tillgänglig information om hur det ser ut i praktiken för barnen och hur deras rättigheter tillvaratas så som barnets rätt till identitet, fritid, lek och vila, att må bra och att skyddas från övergrepp.

År 2014 sökte 23 108 barn som var under 18 år asyl i Sverige av dessa var 7 049 ensamkommande barn.

Resultat

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har under 2015 prioriterat barn som lever som papperslösa i Sverige. En övergripande målsättning i vårt arbete har varit att samla och sprida aktuell kunskap från forskning och praktik om papperslösa barn, deras

³⁰ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 28

³¹ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 26

³² CRC/C/SWE/CO/5/punkt 19

livssituation och hur deras rättigheter kan tillgodoses. I början av 2015 sammanfattade Barnhuset en hearing som genomfördes den 8 december 2014. Hearingen handlade om vilka utmaningar som finns och vilka förändringar som behövs när det gäller barn och ungdomar som lever utan papper i Sverige. Sammanfattningen skickades ut till de som deltog under hearingen vilket var forskare och representanter från idéburna organisationer och statliga myndigheter.

Barnhuset genomförde i samarbete med forskare Åsa Smith en workshop med

papperslösa barn och ungdomar där de fick möjlighet att berätta om sina liv och erfarenheter i form av digitala berättelser. De medverkade barnen skapade fyra digitala berättelser om vad det kan innebära att leva som papperslös. De digitala berättelserna presenterades som ett första steg för Barnombudsman Fredrik Malmberg. Berättelserna kommer att användas under 2016 i samband med kunskapsspridningen från det forskningsprojektet om papperslösa barns livssituation som Barnhuset lämnat forskningsmedel till.

6. Barn till förälder som har psykisk eller somatisk sjukdom, missbruk eller funktionsnedsättning

Sedan 2011 har Barnhuset drivit ett utvecklingsarbete som heter BRA, Barns Rätt som Anhöriga. BRA syftar till att öka barnets delaktighet och handlingsutrymme genom att möjliggöra att barnet kommer till tals samt erbjuda information och stöd. På lång sikt är målsättningen att stärka barnets utveckling och att förebygga psykisk och fysisk ohälsa.

Barnrättskommittén rekommenderar Sverige att erbjuda systematisk och fortlöpande utbildning i mänskliga rättigheter, inklusive barnets rättigheter till alla personer som arbetar med och för barn och i synnerhet barnen själva.

Kommittén är fortfarande bekymrad över att vissa barn inte känner att de har något riktigt inflytande i frågor som rör deras tillvaro i samhället. Kommittén rekommenderar konventionsstaten:

- (a) att fortsätta att inom familjen, skolor, institutioner, domstolar och förvaltningar främja och underlätta, även genom lagstiftning, respekten för barns åsikter och barns deltagande i frågor som påverkar dem, i enlighet med artikel 12 i konventionen,
- (b) att säkerställa att vuxna som arbetar med barn har utbildats att konkret kunna erbjuda de barn som har förmåga att uttrycka sina åsikter lämpliga möjligheter att

göra detta, och att barnens åsikter tillmäts betydelse samt

- (c) att säkerställa att alla kommuner uppfyller kraven på barns aktiva deltagande och regelbundet följer upp i vilken utsträckning barns åsikter vägs in och vilket inflytande de har på relevanta politiska beslut.

Kommittén är oroad över det stora antalet barn som blir lidande på grund av föräldrarnas narkotikamissbruk. Konventionsstaten bör stärka insatser för att erbjuda barn och föräldrar korrekt och objektiv information om de skadliga konsekvenserna av missbruk av alkohol, narkotika och andra ämnen, samt även säkerställa att alla barn som drabbats av föräldrarnas missbruk får stöd och hjälp.

Barn som har en föräldrar med missbruk, psykisk sjukdom, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom, har i flera offentliga utredningar identifierats som en riskgrupp. I januari 2010 stärktes barnets rättigheter i hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2 g §). Barn som har en förälder som hastigt avlider inkluderas också i målgruppen. Enligt bestämmelsen är hälso- och sjukvårdens verksamheter och dess personal skyldiga att särskilt beakta barnets behov av information, råd och stöd. Anhöriga barns rättigheter framgår även av socialtjänstlag och barnkonvention. Under 2011-2014 har det

gjorts flera nationella satsningar för att öka kunskapen på området och bidra till att barnen får ändamålsenligt stöd.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har som ambition att bidra med att utveckla och sprida en modell med ett uttalat barnrättsperspektiv, som ska vara ett strukturerat och lättillgängligt stöd för personal att förverkliga intentionerna i lag och barnkonvention.³³

Målgrupp är barn 7 till 18 år som har en förälder eller annan vuxen omsorgsperson med missbruksproblem, psykisk sjukdom, psykisk- eller intellektuell funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom/skada eller som avlider.

BRA-samtal är utformade för att stödja personal inom kommuner, landsting/regioner och idéburna organisationer i hur de kan gå tillväga när de pratar med föräldrar och barn för att uppmärksamma barnens rätt till information, råd och stöd.

Utvecklingsarbetet inleddes med en pilotomgång 2012-2013 då personal och barn från en storstadskommun, en småstadskommun och en råd- och stödenhet vid ett universitetssjukhus, prövade en modell för att möjliggöra för barnen att komma till tals samt erbjudas efterfrågad information och stöd. Maria Eriksson, professor i socialt arbete vid Mälardalens högskola, genomförde en utvärdering av piloten.

Utvecklingsarbetet har därefter koncentrerats på den individuella delen, BRA-samtal. En utbildning och ett

utbildningsmaterial har tagits fram och prövats under åren 2013-14.

Resultat

Under 2015 har Barnhuset kompletterat och uppdaterat modellen BRA-samtal med ett mer pedagogiskt utbildningsmaterial som säljs i samband med utbildning. BRA-samtal har uppdaterats med utgångspunkt i de erfarenheter och den uppföljning som gjorts under 2012-2014. För att kunna utveckla modellen har synpunkter inhämtats från utbildad personal och deras erfarenheter att pröva BRA-samtal. Intervjuer har genomförts med företrädare för brukarorganisationerna Maskrosbarn och Trygga Barnen samt med sakkunniga psykologer. Utbildningshandboken *Guide för BRA-samtal* har uppdaterats och fått en mer pedagogisk form. Antologin *Barns rätt som anhöriga – En antologi för att göra barn delaktiga* har trycks i en ny upplaga.

Ett avtal har upprättats under året med Mälardalens högskola, professor Maria Eriksson, om att undersöka BRA-modellens implementering och genomförbarhet i de ordinarie verksamheter som utbildas i BRA-samtal i och med start hösten 2015.

Två stycken utbildningar i BRA-samtal med sammanlagt 48 personer har genomförts i Region Kronoberg. Den främsta målgruppen för utbildningssatsningen var personal i kommunal verksamhet som arbetar med vuxna med missbruks- och beroende problematik.

En utbildningsomgång i BRA-samtal påbörjades i december i Region Jämtland Härjedalen med 24 personer från hälso- och sjukvården.

Nya personalgrupper har utbildats med gott resultat. Det finns intresse och efterfrågan när det gäller modellen från nya regioner och

³³ HSL 2 g §, PSL 6 kap. 5 §, SoL 1 kap. 2 §, 5 kap. 1 §1 a § och 14 kap 1 §. I barnkonventionen, artiklarna 2, 3, 6, 12, 19, 24, 28 och 31.

verksamheter. En ny utbildning av regionala utbildare har planerats under 2015 och kommer genomföras i mars 2016.

Personal som utbildats för att kunna utbilda i BRA-samtal regionalt genomfördes med stöd av Barnhuset utbildningar i Norrbotten (kommunal verksamhet), Skåne (palliativ vård) och Stockholm (habilitering m.fl.).

Under året har en nätverksträff genomförts i Stockholm för tidigare utbildade i BRA-samtal.

Seminarium om BRA-samtal genomfördes på Socionomdagarna i Stockholm 14-15 april, under Anhörigforum i Hässleholm 7 oktober och under konferensen Barnen vill – vågar vi? I Malmö 20 november.

En föreläsning om BRA-modellen genomfördes på Mälardalens högskola den 9 juni och på ett nätverksmöte i Örebro den 2 oktober.

7. Forskning

Barnhuset beviljar forskning till barn i samhällsvård, barn i riskmiljöer och barn med särskilda behov på grund av social utsatthet. Projektet ska ha ett tydligt barnperspektiv och innebära nytta för praktiken. Forskning i projekt med kortare tidsmässig och ekonomisk omfattning prioriteras. Forskningsansökningarna bereds av Barnhuset tillsammans med tre forskare från styrelsen och ansökningsförfarandet samt handläggningen sköts via databasen digiPlant AB.

7.1 Tillgängliggöra forskning

En viktig del i arbetet med de beviljade projekten är att aktivt vara med och sprida den generade kunskapen. Detta görs genom att anordna konferenser, seminarier och publicera forskningsrapporter. Vi har under 2015 påbörjat ett arbete med att utveckla en databas för Barnhusets forskning där det ska gå att läsa om alla projekt samt på ett enkelt sätt kunna ladda ner rapporter och andra publikationer. Databasen kommer att göras tillgänglig på Barnhusets hemsida under 2016.

7.2 Inkomna rapporter under 2015 från forskningsprojekt

Under 2015 kom det in 11 rapporter och andra publikationer från 10 projekt. Dessa projekt hade beviljats medel mellan 2008-2014.

1. Familjehemsplacerade skolbarns hälsa och hälsovård- uppföljning av 105 barn
<http://www.allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2015/04/Familjehemsplacerade-skolbarns-halsa-och-halsovard.pdf>

Projektets namn: Familjehemsplacerade barns hälsa, 6-16 år

Författare: Stefan Kling & Ingemar Nilsson

2. Medling vid brott- en brottspreventiv förändring och perspektivbyte

<http://www.allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2015/04/Rapport-2015-Medling-vid-brott—om-brottspreventiv-förändring-och-perspektivbyte-.pdf>

Projektets namn: Medling vid brott: en brottsförebyggande metod för unga i riskzon
Författare: Anna Ryp

3. Acute stress among adolescents and female rape victims measured by ASC-Kids: A pilot study. Publicerad i Informa healthcare.

Projektets namn: Traumafokuserad krisbehandling för våldtagna kvinnor, 13-17 år.
Författare: Doris Nilsson, Carin Nordenstam, Sara Green, Annika Wetterhall, Tom Lundin & Carl Göran Svedin.

4. From exposed life situations to behavioural problems- the reconstruction of adolescent girls referred to secure unit care. Inskickat manuscript.

Projektets namn: Tvångsvårdade flickor låst vård. En kartläggande studie om tidsmässiga förändringar, placeringsorsaker samt flickornas egna erfarenheter av vården.

Författare: Maria Andersson Vogel

5. Hemma- hos- insatser för barnfamiljer: förekomst, variation, innebörd. Rapportserie i Socialt arbete.

Rapport nr 2, 2015, Linneuniversitetet
<http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:850863/FULLTEXT01.pdf>

Projektets namn: Hemma- hos- insatser för barnfamiljer: förekomst, variationer och innebörd

Författare: Ann- Sofie Bergman & Marion Johansson

6. Equine assisted social work as a mean for authentic relations between clients and staff; Mentalizing and emotional labor facilitate equine- assisted social work with self- harming adolescents. Publicerad i Human Animal Interaction Bulletin (2014, 2, 1, 19-38).

7. Mentalizing and Emotional Labor Facilitate Equine- Assisted Social Work with Self- harming Adolescents. Publicerad i Child adolescent social work journal.

Projektets namn: Hästunderstött social arbete

Författare: Catharina Carlsson, Daniel Nilsson Ranta & Bente Traeen

8. Föräldrastöd till familjehemsplacerade barns biologiska föräldrar- ur föräldrars, ungdomars och socialtjänstens perspektiv.

Projektets namn: Föräldrastöd för samhällsvårdande barns hälsa

Författare: Ylva Spångberger Weitz

9. Good relations between foster parents and birth parents: A Swedish study of practices promoting successful cooperation in everyday life. Publicerad i Child care practice (2015,21,2, 177-191)

Projektets namn: Samhällsvårdande ungas känsla av tillhörighet och tillgång till stödande resurser vid övergång till vuxenliv.

Författare: Lena Hedin

10. Populärvetenskaplig sammanfattning till Barnhuset samt

Reluctant children: Strategies of countering resistance in child interviews. Manuskript.

Projektets namn: Lyssna på mig! Utvärdering av en ny metod för att öka barns delaktighet

Författare: Anna Sarkadi, Karin Fängström, Pär Bokström & Anton Dahlberg

11. Populärvetenskaplig sammanfattning till Barnhuset samt artikelutkast.

Projektets namn: Mobbing och utanförskap bland unga i samhällsvård- en intervjustudie av de ungas upplevelser och erfarenheter.

Författare: Helene Lagerlöf

7.3 Forskningsprojekt som beviljats medel för år 2015

Under verksamhetsåret 2014 kom det in sammanlagt 54 ansökningar om forskningsanslag.

Ansökningarna bedömdes först utifrån om de tillhörde Barnhusets forskningsområde. Bedömningssteg två innebar att de kvarvarande ansökningarna lästes av alla i bedömningsgruppen och bedömdes utifrån de riktlinjer och kriterier som styrelsen antagit.

Totalt beviljades 13 projekt forskningsanslag om 3 800 000 kr. Utöver detta beviljades 100 000 kr från Stockholmsfonden. Den totala summan för de 14 beviljade projekten var därmed 3 900 000 kr.

1. Åttonde uppföljningen av barn i samhällsvård- nu i 34-39 årsåldern

Huvudsökande: Gunvor Andersson, professor, Socialhögskolan, Lunds universitet.

2. Utvärdering av YAP (Youth Advocate programmes) i Botkyrka

Huvudsökande: Tina Trygg, projektledare/socionom, Stöd- och utvecklingsenheten, Botkyrka kommun och Héléne Lagerlöf, fil.dr, Socialhögskolan, Stockholms universitet.

3. Familjehemsplacerade barns hälsa och livssituation - en studie byggd på elevernas hälsosamtal med skolsköterskor

Huvudsökande: Staffan Janson, professor, Institutionen för hälsovetenskaper, Karlstads universitet.

4. Svenska medlingsmetoder för unga: intention och praktik

Huvudsökande: Maritha Jacobsson, docent, Institutionen för socialt arbetet, Umeå universitet.

5. Att växa upp med missbrukande föräldrar - livshistorier, strategier, vändpunkter och stödbehov – en kvalitativ longitudinell studie

Huvudsökande: Ulla Forinder, docent, Socialhögskolan, Stockholms universitet.

6. Lyssna på mig! Utvärdering av en ny intervjumetod för att öka yngre barns delaktighet

Huvudsökande: Anna Sarkadi, docent, forskargrupsledare, Institutionen för kvinnors och barns hälsa, Uppsala universitet.

7. Att vara inlåst: barn i tvångsbehandling och berättandets praktik

Huvudsökande: Mats Börjesson, professor, Barn och ungdomsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.

8. Stöd i hemmet till barnfamiljer: ungas berättelser om erfarenheter av en barnavårdsinsats

Huvudsökande: Ann-Sofie Bergman, fil.dr. i socialt arbete, Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet.

9. När mamma och/eller pappa har psykisk funktionsnedsättning: samtalsanalytisk, narrativ studie av familjestödande samtal och dess genomförande ur barns och föräldrars perspektiv

Huvudsökande: Pia H Bülow, docent, Avd för beteendevetenskap och socialt arbete, Hälsohögskolan, Jönköping.

10. En politik för barns bästa eller familjepolitik? Målkonflikter i socialtjänstens arbete med utsatta barn

Huvudsökande: Maria Heimer, fil.dr., Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala Universitet.

11. Mödrar och döttrar i samhällsvård - En förstudie kring socialt utsatta familjer med sammansatt problematik i ett inter-generativt perspektiv

Huvudsökande: Gunilla Petersson, fil.dr., Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet.

12. Mönster av våld i hemmet ur barnens perspektiv

Huvudsökande: Åsa Cater, docent, Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete, Örebro universitet.

13. Barns och ungas val av vardagsstrategier i utsatta situationer: Hur påverkas hälsa, utveckling och välbefinnande? En studie av papperslösa barn.

Huvudsökande: Henry Ascher, professor, Avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa, Sahlgrenska Akademien, Göteborgs universitet.

14. Hur kan barnhälsovården uppmärksamma och ge stöd till barn som exponeras för våld i nära relationer?

Huvudsökande: Lene Lindberg, leg psykolog, docent, Institutionen för folkhälsovetenskap Karolinska institutet, Stockholm. Medel beviljade från Stockholmsfonden.

8. Kunskapsspridning i digitala kanaler

Barnhuset har till uppgift att sprida kunskap från forskning och praktik för att stärka barn i socialt utsatta livssituationer. Vi tillgängliggör aktuell kunskap för forskare, professionella som möter barn och unga samt till beslutsfattare och allmänhet.

Barnrättskommittén rekommenderar att Konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.³⁴

Informationsspridning via till exempel hemsidor, nyhetsbrev och sociala medier är en kostnadseffektiv metod samtidigt som vi har en möjlighet att rikta anpassad information till Barnhusets målgrupper. För att nå ut med kunskapen till så många som möjligt och samtidigt ha en möjlighet till ytterligare spridning har Barnhuset valt att satsa på digital informations- och kunskapsspridning via våra sju webbplatser, tre Facebook konton, Twitter och nyhetsbrev.

Barnhuset har som ambition att förmedla intressant och korrekt information om Barnhusets verksamhet i samtliga digitala

kanaler. Barnhuset ska upplevas som en modern aktör med stor och aktuell kunskap inom området. Barnhusets huvudsajt är www.allmannabarnhuset.se via den förmedlar vi det mesta av Barnhusets verksamhet. Under året 2015 har vi haft 36 728 unika besökare på webbplatsen som tillsammans har tittat på 139 732 sidor och laddat ner 5 969 pdf:er av Barnhusets böcker.

Barnhuset har som ambition att kontinuerligt sprida information om pågående verksamhet och kommunicera med målgrupperna via sociala medier. För att få spridning på det som vi publicerar på våra webbplatser använder vi oss i stor utsträckning av vårt nyhetsbrev och sociala medier.

Aktiviteterna i sociala medier, Facebook och Twitter, ökade markant under 2015 bland annat så mer än dubblerades antalet följare på Facebook. Totalt besöktes Barnhusets

³⁴ CRC/C/SWE/CO/4/punkt 21-22

stora webbplats av 3 459 unika användare som klickat sig vidare från ett inlägg på Facebook eller Twitter.

Under 2015 har vi skickat ut sju nyhetsbrev till drygt 4 300 prenumeranter vid varje utskick. Barnhusets nyhetsbrev öppnas av drygt 40 % av prenumeranterna. Andelen

läsare är därmed troligen högre eftersom det även är möjligt att läsa nyhetsbrevet i mailboxens läsfönster utan att öppna det.

9. Kunskapsspridning genom konferenser & mötesplatser

Barnhuset har till uppgift att sprida kunskap från forskning och praktik för att stärka barn i socialt utsatta livssituationer. Vi arrangerar mötesplatser för erfarenhetsutbyten och tillgängliggör aktuell kunskap för forskare, professionella som möter barn och unga samt beslutsfattare och allmänhet.

9.1 Barnrättsdagarna

Barnrättsdagarna är en ledande mötesplats för alla som arbetar med barnrättsfrågor. Bakom denna satsning står, Barnrättsakademien, Barnhuset och Barnombudsmannen. Det huvudsakliga syftet är att via tematiserade årliga konferenser sprida kunskap och inspirera till ett fördjupat arbete med att genomföra barnkonventionen. Barnrättsdagarna är en kongress där Barnhuset sprider kunskap om barn i utsatta livssituationer från forskning, praktik och utvecklingsprojekt inom ramen för Barnhusets verksamhet.

Arbetet med Barnrättsdagarna utgår alltid från barnrättskommitténs rekommendationer.

Resultat

Tema för 2015 års Barnrättsdagar var Kränkande behandling och diskriminering. Inom ramen för temat 2015 rekommenderar barnrättskommittén att konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga åtgärder och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn. Barnkonventionens artiklar 2, 12 och 19 säger att alla barn är lika mycket värda, och har rätt att inte bli diskriminerade, de har rätt att komma till tals och uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem och de ska skyddas mot våld.

Barnrättskommittén uppmanar Sverige att stärka arbetet för att motverka alla former av diskriminering. Som en åtgärd föreslås medvetande höjning och kampanj riktade mot både barn och vuxna.³⁵

³⁵ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 16

Barnrättskommittén rekommenderar dessutom Sverige att motverka alla former av mobbning och trakasserier, inkluderat på nätet och mobilen.³⁶

Barnrättsdagarnas syfte var att sprida kunskap och verktyg inom temat kränkande behandling och diskriminering för att tillgodose barns och ungas rätt att inte diskrimineras enligt barnkonventionens artikel 2.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets Stora Pris delades ut under Barnrättsdagarna 2015. Stora Priset delas ut varje år till den eller de som genom banbrytande insatser främjat barns och ungdomars sociala förhållanden i vårt land. Pristagarna erhöll 75 000 kronor vardera som förutsätts skänkas till någon verksamhet inom området sociala insatser för barn och ungdom.

Barnhusets pristagare 2015 var *Stiftelsen Trygga Barnen* och *Suzanne Osten*, dramatiker, regissör, författare samt tidigare teaterchef och professor.

Arbetet med Barnrättsdagarna pågår under hela året och utgörs av utvärdering av genomförd kongress, planering av nästa års kongress; innehåll, form, genomförande, administration, marknadsföring samt kontinuerlig uppdatering av hemsidan www.barnrattsdagarna.se.

Barnrättsdagarna 2015 samlade 746 deltagare, huvudsakligen personer som arbetar i verksamheter som rör barn. Barnrättsdagarna 2015 hade som mål att belysa hur vi kan förebygga och förbättra situationen för barn och unga som kränks, trakasseras eller diskrimineras i sin vardag, i skolan och på fritiden samt hur deras

rättigheter kan tillgodoses. Deltagarna fick en tydlig bild av hur barn som utsätts för diskriminering och kränkande behandling upplever sin situation, kunskap om hur de kan främja ett samhälle där barn och unga inte blir kränkta eller diskriminerade, idéer och metoder om hur man kan arbeta förebyggande samt kunskap om vad lag och barnkonvention innebär i praktiken för barn som kränks, trakasseras eller diskrimineras i sin vardag, i skolan och på fritiden.

Sammanfattningar från föreläsningarna och seminarierna, bilder, citat och presentationer publicerades löpande under hela kongressen på Barnrättsdagarnas webbplats. Under själva konferensen hade webbsidan 543 respektive 477 besökare. Under april månad hade sidan 3 161 unika besök.

75 procent av deltagarna som besvarade enkäten efter Barnrättsdagarna var helt eller mycket nöjda med Barnrättsdagarna 2015 som helhet. 60 procent av de deltagare anser att de fått med sig ny kunskap om hur de kan arbeta för att förverkliga barns och ungas rätt att inte utsättas för kränkande behandling eller diskriminering. 84 procent av de svarande anger att de kommer att rekommendera andra att anmäla sig till Barnrättsdagarna 2016.

Arbetet för 2016 års barnrättsdagar påbörjades genom att temat Barnkonventionen som lag i praktiken sattes. Programmet för 2016 arbetades fram och marknadsföringen inleddes. Under 2015 ändrades ansvariga för Barnrättsdagarna till Barnhuset och Barnombudsmannen.

³⁶ CRC/C/SWE/CO/5/punkt 32

9.2 Barnrättstorget

Barnrättstorget är en plats för kunskapsspridning och kunskapsutbyte om barnrättsfrågor i Almedalen. Vårdorganisationer för Barnrättstorget har varit Barnrättsakademien, Barnombudsmannen och Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Genom att samla myndigheter och andra viktiga aktörer på samma plats får besökare lättare att hitta barnrättsfrågorna i Almedalen och det bidrar till att hålla nere kostnaderna för allas medverkan i Almedalen. Barnhuset medverkar under Almedalsveckan för att sprida kunskap om Barnhusets verksamhet och för att sätta barnrättsfrågorna på agendan.

Resultat

Barnrättstorget hölls i Gotlands konstmuseum och var öppet för besökare från den 29 juni till den 4 juli. Stiftelsen Allmänna Barnhuset medverkade för andra gången som en av arrangörerna till Barnrättstorget tillsammans med Barnombudsmannen och Barnrättsakademien. Förutom värdskapet på Barnrättstorget arrangerade Barnhuset fyra egna seminarier med målet att sprida kunskap om Dags att prata om sexuella övergrepp mot barn, forskningsprojektet Unga sex och internet samt KIBB – kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel.

Nytt för 2015 var tältet utanför museet som gav möjlighet till mötesplats och spontana samtal i anslutning till seminarierna med fokus på barnrättsfrågor.

Antalet medverkande myndigheter och organisationer på Barnrättstorget ökade till 31 jämfört med 18 året innan och antalet seminarier med 36 mot tidigare 28. Antalet deltagare på Barnrättstorgets seminarier ökade till 1600 mot 1034 året innan. Både besökare och deltagare har gett positiv respons gällande 2015 års arrangemang. Samtliga medverkande myndigheter och organisationer har svarat att de var mycket nöjda med Barnrättstorget som helhet.

9.3 Nordiska Barnavårdskongressen

Nordiska Barnavårdskongressen, NBK, är ett långvarigt nordiskt samarbete med organisationer från varje nordiskt land där Barnhuset är svensk huvudman. De övriga nordiska samarbetsorganisationerna är; Boernesagens Faellesråd, Danmark, Barnaverndarstova Färöarna,

Centralförbundet för barnskydd, Finland, Barnaverndarstova, Island och Norsk Barnavernsamband, Norge. NBK genomförs var tredje år och värdskapet alternerar mellan länderna. Syftet är att sprida kunskap om forskning och utveckling

från nordiska länderna inom det sociala barnvårdsområdet för att lära av varandra.

Resultat

Tema för kongressen 2015 var ”Barnets bästa i ett nordiskt perspektiv – goda exempel och utmaningar”. Barnhuset har i samarbete med övriga nordiska samarbetspartners och värdlandet Finland genomfört kongressen i Åbo 26 – 28 augusti.

Arbetet har bestått av att fastställa programmet för kongressen tillsammans med övriga ländernas kontaktpersoner. Att

sprida information och marknadsföra kongressen i Sverige. Att planera och ansvara för Sveriges bidrag i form av plenarföreläsningar och Workshops. Kongressen genomfördes med nära 500 deltagare. Sverige bidrog med två plenarföreläsningar, tre egna Workshops och medverkade i fem Nordiska Workshops. Från Sverige deltog ca 60 personer. Ett utvärderingsmöte kommer att äga rum i Helsingfors i april 2016.

10. Samverkan och samarbeten med andra aktörer

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har som ambition att samverka och samarbeta med ett stort antal aktörer för att uppnå maximal nytta för barn i utsatta situationer.

10.1 FoU nätverket

Barnhuset har under ett antal år samordnat ett nätverk för socialtjänstens FoU enheter över landet som arbetar med sociala barn och ungdomsfrågor. Syftet är att samverka kring kunskapsspridning och utvecklingsfrågor för att öka kunskapen hos professionella och förbättra situationen för barn och ungdomar.

Resultat

Barnhuset har under 2015 planerat och genomfört en nätverksträff på Sättra Bruk. På nätverksträffen deltog FoU enheter över landet som arbetar med sociala barn och ungdomsfrågor så även Socialstyrelsen, SKL och dess regionala utvecklingsledare och nationell samordning för sociala barn- och ungdomsvården.

Aktuella frågor som diskuterades var barns och ungdomars delaktighet samt utvecklingsarbete kring forskningscirklar. En inventering om vad som pågår gjordes, dels samlades erfarenheter in från pågående och avslutade utvecklingsarbeten. Vi blickade även framåt hur FoU enheterna kan stödja kommuner att utveckla arbetssätt och hållbara strukturer för att öka barns delaktighet. Vi tittade också på hur aktörer kan samverka på nationell, regional och kommunal nivå för att säkra barns rätt till delaktighet inom den sociala barnvården.

10.2 Familjecentraler

Familjecentralen är en viktig mötesplats för främst små barn och deras föräldrar. Familjecentralerna kan se lite olika ut men oftast bygger den på den öppna förskolan

i nära samverkan med Mödra- och barnhälsovården samt förebyggande socialtjänst. Syftet är att erbjuda ett samordnat och tidigt föräldrastöd och uppmärksamma barn och föräldrar i behov av mer riktat stöd. Barnhuset har under lång tid samarbetat med styrelsen för Familjecentralernas förening FFFF samt arrangerat gemensamma konferenser.

Barnhuset har under ett flertal år främjat och möjliggjort ett erfarenhetsutbyte och gemensam kunskapsutveckling mellan Familjecentralerna i de olika regionerna, styrelsen för Familjecentraler och nationella aktörer. Syftet har varit att ge stöd till Familjecentralernas fortsatta utveckling av förebyggande arbete med barn och familjer genom att stärka de regionala och nationella strukturerna.

Resultat

Barnhuset har under 2015 planerat och genomfört en konferens på Sättra Bruk för regionala kontaktpersoner i augusti 2015.

På konferensen deltog representanter för i stort sett alla regioner samt styrelsen för Familjecentraler. Frågor som diskuterades var den nationella rapporten om Familjecentraler från Socialdepartementet, utvärderingsmodeller samt goda exempel från verksamheterna i de olika regionerna. Det finns en stor samstämmighet om att de årliga konferenserna för regionala kontaktpersoner är av mycket stort värde för det fortsatta arbetet.

10.3 Barnafrid

Under 2015 fick Linköpings Universitet uppdraget att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn. Barnhuset har under många år haft ett samarbete med Linköpings Universitet inte minst genom KIBB och

forskningsprojektet Unga sex och Internet – en föränderlig värld. Under hösten presenterade Allmänna Barnhuset tillsammans Barnafrid – Nationellt Kunskapscentrum rapporten ”Det gäller en av fem” och ett fortsatt nära samarbete planeras då det gäller informationsspridning, projekt, forskning och Sättra Bruk konferenser.

10.4 Barnhusets deltagande i styrelser, utredningar, nätverk och referensgrupper

10.4.1 Stiftelsen Karin och Ernst August Bångs Minne

Barnhuset har en plats som ledamot i styrelsen för Stiftelsen Karin och Ernst August Bångs Minne. Stiftelsen har som ändamål att varje år dela ut bidrag till föreningar och organisationer med social inriktning som främst stödjer social utveckling och fostran av barn och unga upp till 18 år. Cecilia Sjölander valdes in som ny ledamot i september månad.

10.4.2 Centralförbundet för socialt arbete

Barnhuset är ledamot i styrelsen för Centralförbundet för socialt arbete. Cecilia Sjölander valdes in som ledamot och Åsa Lundström Mattsson som suppleant i maj månad.

10.4.3 Barnrättighetsutredningen SOU 2013:08

Barnhuset har deltagit, Cecilia Sjölander, i referensgrupp till Barnrättighetsutredningen.

10.4.4 Utredningen om tvångsvård för barn och unga SOU 2015:71

Barnhuset har deltagit, Cecilia Sjölander, i referensgrupp till tvångsvårdsutredningen.

10.4.5 SKL:s nätverk för att stärka barnets rättigheter

Barnhuset medverkar i SKL:s nätverk för att stärka barnets rättigheter. Nätverket träffas två gånger per år för att diskutera och utbyta kunskap utifrån ett givet tema. Ämnesområden som berördes under 2015 var barnets rätt till skydd, rapporteringen till FN-kommittén, rätten till information och utmaningar och visioner i vården rörande barns inflytande och delaktighet. Barnhuset bidrog genom att presentera arbetet med webbplatsen www.tidigatecken.nu och skriften Våga se – Våga agera.

10.4.6 Nationellt kompetenscentrum anhöriga, NKA

NKA har två nätverk, ett för idéburna organisationer och ett för forskare. Syftet är kunskaps- och erfarenhetsutbyte när det gäller anhöriga barn, deras livsvillkor och relationer till familj och syskon samt stöd till barn i utsatta situationer. Barnhuset har under 2015 medverkat i två nätverksmöten.

10.4.7 Handikappförbunden, HSO

Barnhuset har deltagit, Åsa Landberg, i referensgrupp i projektet Det utsagda – mellan barn och förälder.

10.4.8 MUCF

Barnhuset har deltagit, Åsa Landberg, i referensgrupp kring ungas reproduktiva och sexuella hälsa.

12. Remissyttranden

Barnhuset har under 2015 lämnat följande remissyttrande;

1. Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte, Ds 2015:49
2. Ökad trygghet för hotade och förföljda personer, SOU 2015:69
3. Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, SOU 2015:55
4. Barnombudsmannens anmälningsskyldighet, Ds 2015:22
5. Barns och ungas rätt vid tvångsvård SOU 2015:71 och SOU 2015:29

egian Sea

Platser där Barnhuset är verksamt genom projekt
eller samarbeten 2015

North Sea

Danmark
Denmark

Lietuva
Lithuania

Stiftelsen Allmänna Barnhuset
Kungsgatan 50, 3tr
111 35 Stockholm

Org.nr: 802000-1072

Tel: +46 8 679 60 78

Fax: +46 8 611 38 41

info@allmannabarnhuset.se

www.allmannabarnhuset.se